

Смесеното обучение като аспект на устойчивото образование

Емилия Енчева

Blended learning as an aspect of sustainable education

Emilia Encheva

Abstract:

Global problems in the field of economy, ecology, sustainable technologies and demography impose new requirements on modern educational policy at the local and global levels. Blended learning in higher education is just one of the opportunities to update the knowledge, skills, and competencies of students of different ages in the field of sustainable economy, sustainable development and sustainable education as a perspective for solving some of the crises in modern society in a local aspect. Compensating for deficits in the field of human resources and adequately responding to the needs of the sustainable economy by highly qualified personnel in the context of environmental security are determined by the need to increase competitiveness in the global market and the implementation of AI in environmentally friendly production. Blended learning as an aspect of sustainable education provides an opportunity to integrate socially significant topics, eco-policies and problems of the circular economy into the educational process.

Keywords: blended learning, sustainable education, eco-policies, environmental culture

For contacts: Senior Assistant Emilia Encheva, Phd, University of Shumen
„Episkop Konstantin Preslavski”, e.encheva@shu.bg

ВЪВЕДЕНИЕ

Развитието на човешкото общество винаги протича с промяна в технологиите и отношението на човека към образованието, околната среда и природата. Качественото образование гарантира личностното развитие и пригодността, адаптивността на всеки човек към заобикалящия го свят, реализацията му в европейските общества и икономики. В Европейския стълб на социалните права е заложен достъп до качествено и приобщаващо образование, обучение и учене през целия живот като право на всички граждани. Смесеното обучение е от съществено значение за предотвратяването на структурните бариери за развитие на умения и компетенции, свързани с перспективите за заетост и активно участие в икономическия и обществен живот. България като част от европейското образователно пространство има възможността да работи в синергия с Европейската програма за умения и Европейското изследователско пространство, за да използва знанията, превръщайки ги в основата на възстановяването и просперитета на Европа. Сред най-важните области за сътрудничество Европейската комисия и държавите-членки на Европейския съюз (ЕС) е постигането на колективната визия за Европейско пространство за образование. Усилията са съсредоточени върху подобряване на качеството и справедливостта в образованието и обучението на учители, обучители и училищни ръководители. Дигитално образование е и зелено образование, а смесеното обучение е само един от аспектите за постигане на устойчиво образование.

ИЗЛОЖЕНИЕ

Инициативи за зелено образование или устойчиво образование са предприети от Европейският съюз (ЕС), за да насърчават и подкрепят сектора на образованието и обучението в предприемането на действия за по-зелено, по-устойчиво бъдеще и изграждането на умения и ключови компетенции в реална работна атмосфера. Чрез смесеното обучение се постига оптимизация на времето, което е необходимо за работа с различни източници на информация, включване в онлайн курсове чрез университетските платформи за обучение в електронна среда, което дава възможност и за допълнителна комуникация между обучаващ и обучаем, както и за подкрепа за развитие на индивидуалните качества и интереси на студентите в редовна и в задочна форма на обучение. Чрез платформата за електронно обучение на ШУ „Епископ Константин Преславски” (edu.shu.bg) обучаемите имат възможност да се присъединят към различни курсове и да получат достъп до информация и допълнителна литература по въпроси, които ги интересуват. Използването на смесеното обучение е и подкрепа за зеления и цифровия преход като приоритетна област за политическото, икономическо и социално сътрудничество на ЕС в областта на образованието.

Сред ключовите предизвикателства пред смесеното обучение и обучението за устойчивост е включването на различни области от опазването на околната среда, борбата с климатичните промени и устойчивата икономика във всички сфери на образованието. Възможността чрез интертекстуалност и интердискурсивност да се постигне напредък при дискутирането на тези въпроси може да бъде реализиран чрез смесеното обучение. Много често за екологична култура и опазване на околната среда се говори като тема в специалности, които са ориентирани професионално в това направление и се разчита на отделни специалисти или преподаватели, което ограничава по-широкото дискутиране и въздействие на темата върху младите хора[1]. В „Обзор на образованието и обучението” от 2024 г. са посочени данните:

- само 42% от младите хора съобщават, че са имали значима възможност да научат за устойчивостта в училище, учителите цитират липса на време, пространство и подходящи насоки и ресурси за интегриране на устойчивостта в тяхното преподаване (работен документ на персонала на Европейската комисия, 2024 г.)[2];
- 84% от младите хора вярват, че устойчивостта е важна, но по-малко от една трета предприемат действия за устойчивост в ежедневието си (Обзор на образованието и обучението, 2024 г.);
- училищата са изправени пред прекъсвания на учебния процес поради изменението на климата и екстремни метеорологични явления, включително наводнения и повишаване на температурите (доклад на Световната банка, 2024 г.)[3];
- много млади хора имат желание да продължат обучение и кариера в сектори, свързани със зеления преход, но не са наясно с възможностите, които им се предлагат (работен документ на ОИСП, 2024 г.)[4]

Интеграцията на теми, свързани с опазването на околната среда и подготовката на студентите за активна заетост в различни сектори на икономиката

зависят от готовността и желанието на преподавателите от всички степени на образователната система чрез смесено обучение да дискутират съвременните цели на зеления преход и устойчивото развитие. На практика масмедийите често представят въпроси от екологичната сфера на вниманието на обществото. Възможността да се обогати екологичната култура на студентите, избрали медийни специалности трябва да е приоритет и да се използва смесеното обучение като метод. Допълнителни източници на информация, анализи на масмедийни материали на екологични теми (бедствия, промишлени аварии, климатични промени, решения на ЕК) в глобален и локален аспект ще обогатят екологичната им култура, но и същевременно ги подготвят в професионален план за възможността да отразяват събития, свързани с екологични проблеми. Кризисни ситуации, алтернативни източници на енергия, защитени зони, въглеродни емисии, зелена икономика – това са само част от темите, които могат да бъдат обект на анализ и изследване, обобщения и дискусии за начина, по който са масмедийно презентирани, какви са последствията, какви мерки са взети, какъв план за възстановяване или превенция може да бъде следван (в локален и глобален аспект). Европейците нареждат изменението на климата сред най-сериозните проблеми, пред които е изправен светът днес. Обучението, образованието и науката са сред секторите, на които се разчита да предприемат действия, за да отговорят на тази криза. Съществуват възможности във всеки университет чрез платформи за електронно/дистанционно обучение да се имплементират еко теми, да се осигуряват дигитализирани материали за придобиване на знания и умения, свързани с устойчивостта, които да подпомогнат вграждането на теми, свързани с екологичната култура в преподаването и обучението и в лекционния курс и в семинарните упражнения. Интердискурсивния и интертекстуален подход при разглеждане на масмедийни продукции и представянето на различни екологични проблеми допринася за обогатяване на общата култура и утвърждава споделеното разбиране и визия за зеления преход.

Чрез възможностите, които предоставя смесеното обучение и прилагането им в реалния образователен процес в специалности като „Българистика и медии“, „Журналистика и реклама“, „Връзки с обществеността“ за учебната 2024/2025 година е постигнато повишение на мотивацията на студентите за участие в практико-приложни семинари [5] [6], творчески срещи [7], по-висока активност при публикуването на текстове и материали в университетската медия „Унимедия“ [8], организирани са и благотворителни акции [9], висок е и процентът на участващите в практики и стажове [10], свързани с реална работна среда; отчита се повишен интерес и към програмата „Еразъм +“, Смесената интензивна програма (Blended Intensive Program (BIP); провеждат се изнесени обучения с практическа цел в регионалните медии [11]. Извънаудиторната заетост на студентите се съчетава и с уменията им за работа с различни източници на информация, възможността да усъвършенстват професионални умения и качества за производство на медийно съдържание, както и организиране на специални събития [12] (изложба „Пролет в обектива“ [13]) и отразяване на различни форуми [14], изява в местни медии (Радио Шумен, ТВ Шумен [15]).

Практическите резултати, които са в резултат на смесеното обучение, са показателни за социалната отговорност и гражданската активност по важни обществени въпроси, критично отношение към различните информационни източници, мотивация за участие в различни събития от дневния ред на обществото. Смесеното обучение е само един от аспектите на устойчивото образование, но то покрива и изискванията и приложимостта му към новите ESG (Environmental, Social, Government/Екологично, Социално, Корпоративно управление) регулации към таксономията на ЕС. Европейската рамка за компетентност относно устойчивостта (или GreenComp) определя четири основни области на компетентност за всички обучаеми, които се покриват и с изискванията към бизнеса за устойчив растеж и стремежа към кръгова икономика:

- Въплъщаване на ценности за устойчивост: насърчаване на справедливост, оценяване на природата;
- Възприемане на сложността в устойчивостта: разбиране на взаимосвързани системи, разпознаване на дългосрочни въздействия;
- Представяне на устойчиво бъдеще: използване на креативност, за да си представим бъдещи сценарии, адаптиране към промяната, критично мислене за решенията за устойчивост;
- Действия за устойчивост: участие в колективни усилия, разбиране на вземането на решения, свързани с устойчивостта.

Използването на GreenComp в национални и регионални политики и програми едновременно с LifeComp повишава адаптивността и пригодността на всеки един обучаващ се към динамично променящата се среда (социална, икономическа, политическа). Ако използваме приоритетите на двете ключови рамки и ги включим в смесеното обучение, ще получим практически резултати и промяна в следните приоритетни направления:

- лични компетенции - саморегулация, способност за управление на емоциите, насърчаване на справедливо отношение и оценяване на природата и възприемане на устойчив начин на живот;
- социални компетенции – емпатия, критично мислене, възприемане на сложността на устойчивостта и предоставяне на подходящи решения за адаптиране към промяната в средата; възможности за устойчива комуникация и работа в екип;
- компетентност за придобиване на знания през целия живот – нагласа за устойчив растеж чрез образование, креативност, разработка на иновативни решения; планиране и организиране на собственото си обучение; участие в кампании или дейности, свързани с кръговата икономика.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Чрез смесеното обучение и дискретното вплитане на екологични теми в основния лекционен курс по отделните дисциплини е възможно постигането на висококачествено образование и обучение относно устойчивостта, изменението на климата, опазването на околната среда и биоразнообразието, възможностите за инвестиции в зелена инфраструктура, ресурси за подпомагане на практическото, интердисциплинарно обучение, подходящо и за местния/локалния

контекст, но и в глобален аспект. Придобитите умения и ключови компетентности в образователен и професионален план помагат за адаптирането и пригодността на обучаващите се към съвременните професионални изисквания за заемане на ключови позиции в сферата на комуникациите, институционалния пиар и връзките с обществеността.

ЛИТЕРАТУРА

[1] Европейска комисия, Генерална дирекция „Образование, младеж, спорт и култура“, (2024) Education and training monitor 2024 : comparative report. Служба за публикации на Европейския съюз. <<https://data.europa.eu/doi/10.2766/815875>>

[2] Европейска комисия, Генерална дирекция „Образование, младеж, спорт и култура“, Learning for the green transition and sustainable development : staff working document accompanying the proposal for a Council recommendation on learning for environmental sustainability, Служба за публикации на Европейския съюз, 2022, <<https://data.europa.eu/doi/10.2766/02392>>

[3] Доклад на Световната банка. International Bank for Reconstruction and Development/The World Bank, (2024) Choosing Our Future: Education for Climate Action. September 2024. <<https://www.worldbank.org/en/topic/education/publication/education-for-climate-action>>

[4] Chang, Y. and A. Mann (2024), “Enhancing green career guidance systems for sustainable futures”, OECD Education Working Papers, No. 318, OECD Publishing, Paris, <<https://doi.org/10.1787/e6ad2d9c-en>>

[5] Великова, И. „Тазгодишното издание на фестивала „Кино в длан“, Унимедия, 2 декември, <<https://unimedia.shu.bg/тазгодишното-издание-на-фестивала-к/>>

[6] По-Шумен град. (2025). Кинолектория. Предстоящи събития. <<https://poshumengrad.com/events/кинолектория-шумен/>>
<https://www.shu.bg/news-events/news/episkop-konstantinovi-dni-2025/>

[7] Колева, В. (2025). Творческа среща на студентите от „Българистика и медии“ с Йорданка Белева, Унимедия, 7 април <https://unimedia.shu.bg/творческа-среща-на-студентите-от-бъл/>

[8] Жечева, Р.(2025). „От теб зависи! Среща с Николай Жейнов за успеха и мотивацията“. Унимедия, 26 февруари <<https://unimedia.shu.bg/от-теб-зависи/>>

[9] Алиева, Е.(2025). „Мисия „Детски усмивки“. Унимедия, 1 март, <<https://unimedia.shu.bg/?s=мисия+детски+усмивки>>

Иванова, С. (2025).” Благотворителна акция в помощ на деца с онкологични заболявания обедини българи от страната и чужбина“. Унимедия, 7 януари <<https://unimedia.shu.bg/благотворителна-акция-в-помощ-на-деца/>>

[10] Стоянова, Х (2025). „Първите студенти от Шуменския университет започнаха практиката си в Община Шумен“, Унимедия, 29 март, <https://unimedia.shu.bg/първите-студенти-от-шуменския-универ/>

[11] Василева, М. (2025). „Студенти от Шуменския университет посетиха Телевизия Шумен“. Унимедия, 4 април <<https://unimedia.shu.bg/студенти-от-шуменския-университет-по/>>

[12] Любенова, Я., (2024). „Традиционни коледни концерти на три села в община Суворово – от Игнажден до Коледа”. Унимедия, 24 декември, <https://unimedia.shu.bg/традиционни-коледни-концерти-на-три-с/>

[13] Регионална библиотека „Стилиян Чилингиров”.(2025) Новини. <<https://libshumen.org/фотографска-изложба-пролет-в-обекти/>

[14] Вълчева, Д. (2024). „Издадох сборник в чест на проф. Димитър Попов”. Унимедия, 12 декември, <<https://unimedia.shu.bg/издадох-сборник-в-чест-на-проф-димитър/>>

[15] Телевизия Шумен.(2025). „Студентска фотоизложба в библиотеката”. Телевизия Шумен, 22 април, < <https://tvshumen.bg/leading-news/studentska-fotoizlozhba-v-bibliotekata/>>

[16] Bianchi, G., Pisiotis, U. and Cabrera Giraldez, M., GreenComp The European sustainability competence framework, Punie, Y. and Bacigalupo, M. editor(s), EUR 30955 EN, Publications Office of the European Union, Luxembourg, 2022, ISBN 978-92-76-53207-1, doi:10.2760/857795, JRC128040.

[17] Sala, A., Punie, Y., Garkov, V. and Cabrera Giraldez, M., LifeComp: The European Framework for Personal, Social and Learning to Learn Key Competence, EUR 30246 EN, Publications Office of the European Union, Luxembourg, 2020, ISBN 978-92-76-19418-7, doi:10.2760/302967, JRC120911.